

Könyvtári adatbázis-szolgáltatás telefonon – az Országgyűlési Könyvtár új kezdeményezése

Az Országgyűlési Könyvtár ismert adatbázisait elérhetővé tette telefonon és X.25-ön keresztül is. A lokális hálózat összekapcsolása távoli felhasználókkal a Co/Session programcsomag segítségével történt. Az ismertetett megoldás jól alkalmazható azoknál a könyvtáraknál és információs intézményeknél, amelyek szolgáltatásaikat külső intézmények számára kívánják biztosítani.

Az Országgyűlési Könyvtár PRESSDOK adatbázis-szolgáltatása jól ismert a könyvtárak és információs intézmények körében. Terjesztése hajlékony mágneslemezen havonta történik, holott az adatok frissítése ennél gyakoribb. A friss adatok szétküldése havonta több alkalommal azonban már gazdaságtalan lenne. Ugyanakkor sok felhasználó igényt tartana a legfrissebb adatok elérésére. Ennek a problémának az áthidalására vállalkoztunk a telefonon történő adatbázis-szolgáltatás bevezetésére.

Sikerült olyan kommunikációs szoftvert találnunk, amely lehetővé teszi, hogy a felhasználó a távoli gépen úgy érzi, mintha az Országgyűlési Könyvtárban ülne egy Novell-munkaállomás előtt. A Co/Session szoftver egy szerver és egy kliens programcsomagból áll, és működésének lényege, hogy a telefonvonalon csupán a képernyő és a klaviatúra/egér információk mennek át. Az adatok feldolgozása tehát a szolgáltató gépen történik.

Technikai feltételek

A szolgáltató, vagyis az Országgyűlési Könyvtár oldaláról szükséges egy olyan gép beállítása, amely a szerver szerepét tölti be. Ez lehet a működő Novell-munkaállomások egyike, amelynek a soros kimenete modemén keresztül kapcsolódik a telefonhálózatra. Ez esetben akkor, amikor nincs telefonhívás, a gép használható a megszokott munkarendben. A gyakori hívásokra felkészülve javallott egy külön erre a célra szolgáló szervergép beállítása. Ezen a PC-n fut a memóriarezidens Co/Session szerver program.

A felhasználó oldalán szükség van egy modemes PC-re és a Co/Session kliens programjára.

A fentiekben kívül elengedhetetlen a telefonvonal megléte.

Távoli lekérdezés

A távoli PC-ről csak olyan felhasználó jelentkezhet be, akit korábban felvettünk a szerver oldal telefonkönyvébe. Az illetéktelen bejelentkezéstől jelszó-

val is védhetjük a rendszerünket. A felhasználó azonosítása a bejelentkező telefonkönyvadatainak a szerver telefonkönyvével való összehasonlítása útján történik. Ha a kapcsolat létrejött, a távoli gép veszi át a vezérlést. Ekkor azonban a távoli gépen nem lehet saját programot futtatni. Viszont be lehet jelentkezni a Novell-hálózatba, ha van azonosítónk és jelszavunk. A bejelentkezett felhasználó jogosultságait ezután a Novell szabja meg.

Az Országgyűlési Könyvtár adatbázis-szolgáltatásai a TEXTAR program alatt érhetők el. A telefonon kérdező ugyanolyan TEXTAR-alkalmazást lát, mint amilyennel a könyvtárban találkozhat. Természetesen, ha fekete-fehér monitora van, a színes megjelenítést nélkülöznie kell. A keresési sebesség megegyezik a helyben történő keresés sebességével, a képernyő frissítése néhány másodperccel tovább tart. A találatok kinyomtathatók a távoli felhasználó nyomtatójára vagy a szervergépen adatállományba. Lehetőség van ún. spool állományba való letöltésre a felhasználó távoli gépére is. Így lerövidíthető a nyomtatási idő.

A telefonon elérhető adatbázisok

A hálózatba bejelentkező felhasználó az 1. ábrán látható menüt látja távoli gépen. A megfelelő menüpontot kiválasztva kereshet a különböző adatbázisokban. Az ismert PRESSDOK, HUNDOK adatbázisokon kívül kereshet az Országgyűlési Könyvtár könyvtalálógusaiban és folyóirat-katalógusaiban, a Világpolitikai Információs (VPI) adatbázisban, a Jogi Információk adatbázisában, továbbá két olyan adatbázisban, amelyeket nem az Országgyűlési Könyvtár állít elő: a Napi Sajtó és az Önkormányzati Címlista adatbázisokban.

Árak

Az adatbázisok használatáért az Országgyűlési Könyvtár díjat számít fel. A legkényelmesebb megoldás a kapcsolati idő alapján történő fizetés. A

AZ ORSZÁGGYÜLÉSI KÖNYVTÁR SZOLGÁLTATÁSAI

Esc - kilépés a hálózatról

PRESSDOK	Könyvkatalógusok
- 1989	
- 1990	KardeX
- 1991	T. Ház
- 1992	Önkormányzati címek
- 1993	Pénzügyek
PRESSDOK - folyó hó	
HUNDOK - 1991-92-93	Listázások
HUNDOK - folyó hó	Üzenetek
VPI	Napi sajtó
VPI régi	Sajtó adatbázis
Jogi Információ	Kumulált sajtó
Jogi Bibliográfia	

1. ábra Az Országgyűlési Könyvtár
adatbázis-szolgáltatásainak bejelentkező képernyője

Novell ilyen szolgáltatását kihasználva, a felhasználó min. 2000 Ft-ot érő gépidőt vehet. A számlázó-program percnként 50 forinttal csökkenti a rendelkezésre álló összeget. A mérés csak a Novell-hálózatban töltött időre vonatkozik, tehát célszerű a találatokat a szervergép merevlemezére írni, és a hálózatról kilépve onnan nyomtatni.

A bejelentkezéshez szükséges Co/Session kliens programot vagy meg kell venni, vagy a könyvtártól kell bérelni. A bérleti díj havi 1000 forint, egy évre

előre fizetendő. Ha a felhasználó az egy év lejártá előtt lemond a telefonos szolgáltatás igénybevételéről, visszakapja az arányos részt. Egy év után a program átmegy a felhasználó tulajdonába.

A Co/Session ilyen alkalmazása azért előnyös, mert a lokális hálózatokkal rendelkező adatbázis-szolgáltatók ugyanazokat a szoftvermegoldásokat tudják biztosítani távoli felhasználóknak, mint amit ők házon belül megszoktak. Ha a PC-s hálózatokkal rendelkező könyvtárak és információs intézmények ezt a megoldást választanák, a felhasználó egyszeri beszerzés nyomán hozzáférhetne az összes szolgáltató adatbázisaihoz.

X.25

A telefonon való elérés mellett az Országgyűlési Könyvtár lokális hálózatát az X.25 csomagkapcsolt hálózaton keresztül is el lehet érni. Ehhez beállítottunk egy másik szervergépet, és ennek soros kapuját kapcsoltuk a GBOX egységre, amelyhez a SZTAKI készített egy virtuális PAD-soros kapuillesztő programot. Ha a távoli felhasználónak van X.25 végpontja és Co/Session Remote programja, be tud jelentkezni a könyvtár Novell-hálózatába, és a csomagkapcsolt hálózat átviteli sebességén (9600 bit/s) veheti igénybe az adatbázis-szolgáltatásokat.

Telefonon (ill. X.25 hálózaton) megvalósuló adatbázis-szolgáltatásunkat – várakozásaink szerint – azok a felhasználók veszik majd igénybe, akiknek a könyvtár által feldolgozott információkra ritkábban van szükségük. A szolgáltatással arányos és viszonylag olcsó díjszabás lehetővé teszi, hogy információs szolgáltatásainkat sok felhasználóhoz eljuttassuk.

Beérkezett: 1993. V. 5-én.

Rendezvénynaptár

INFORMATICS'93 nemzetközi konferencia és kiállítás

Bratislava, 1993. november 9–10.

Szervező: Dom techniky ZSVTS Bratislava s.r.o.

Lia Goraliková, M. Eng.

Skultetyho 1

832 27 Bratislava 3

Slovak Republic

Tel.: 42-7 213-686, 213-502/470

Fax: 42-7 214-497

Integrált dokumentumkezelés (Document interoperability)

1. európai nemzetközi konferencia

London, 1993. november 16–17.

Konferencia előtti bevezetés: november 15.

Szervező: Technology Appraisals Ltd.

82 Hampton Road,

Twickenham

Middlesex TW2 5QS

Tel.: 44-81 893 3986

Fax: 44-81 744 1149

A magyar kutatási és fejlesztési intézmények adatbázisa és az EUROMECUM-kiadvány

A kutatók és tevékenységük nemzetközi szinten való megismertetése az országhatárokon átívelő kooperatív kutatások létrejöttét segíti. Az EUROMECUM Felsőoktatási és Kutatóintézetek című kiadvány útmutatóul kíván szolgálni az európai tudomány világában való eligazodáshoz, segítve a tudományos kutatással és fejlesztéssel foglalkozó hazai és külföldi vállalatokat és más intézményeket tervezett K+F együttműködéseikhez a megfelelő partnerek gyorsabb megtalálásában. Az online elérhető KUFINT adatbázis pedig tartalmazza az EUROMECUM-kiadvány magyar kutatási fejezetét, mindazokat az adatokat, amelyek a kutatási egység és a kutatók azonosításához szükségesek.

Évek óta nyilvánvaló, hogy a kutatás és műszaki fejlesztés területén Európában egyre kiterjedtebb az együttműködés. A szervezeti és országhatárokat áthidaló kutatási együttműködések összehangolására több szervezet, intézmény és bizottság jött létre, mint pl. a Nukleáris Kutatások Európai Szervezete (CERN), az Európai Űrkutatási Ügynökség (ESA), vagy az 1971-ben 19 ország részvételével megalakított COST. Hasonló célokat szolgálnak a nagy nemzetközi programok, amelyek közül az EUREKA-t, valamint az Európai Közösség jelenleg futó Harmadik Keretprogramjának 15 nagy kutatási programját érdemes kiemelni.

A kooperatív kutatások jelentőségének hazai felismerésén túl a bekapcsolódási lehetőségek bővítését az utóbbi négy évben végbement politikai változások is elősegítették. Mára már nyitva áll Közép- és Kelet-Európa országainak többsége számára számos nemzetközi programba való bekapcsolódás, illetve a nemzetközi szervezetekbe való belépés lehetősége.

Magyar vonatkozásban érdemes megemlíteni a COST-hoz való csatlakozást 1991 novemberében, a felvételt – elsőként a régióból – az EUREKA tagjai közé 1992. május 22-én. Szintén tavaly, 1992. június 26-án döntött pozitívan a CERN a Magyar Köztársaság csatlakozási kérelméről. Ide sorolandó továbbá az is, hogy a térség országai közül első között van lehetőségünk a bekapcsolódásra az Európai Gazdasági Közösség jelenleg futó programjai közül ötbe, olyan fontos területeken, mint a környezetvédelem, az orvosi kutatások, az életminőség javítása, a nem nukleáris energia és a nukleáris biztonságtechnika.

Nagy jelentősége van az Európai Közösség Hivatalos Közlönyében 1992. április 30-án közzétett felhívásnak, ami 55 millió ECU keretet biztosít a közép- és kelet-európai országok tudósai és kutatási szervezetei részére tudományos és technológiai együttműködésre.

A fentiekből is érzékelhető a magyar kutatók és tevékenységük széles körű megismertetésének fontossága, amihez szeretnénk volna hozzájárulni közreműködésünkkel az EUROMECUM-kiadvány megjelenítésében, illetve a kutatóintézeti adatbázis létrehozásával.

Előjáróban röviden a munka előzményeiről. Az OMIKK már a korábbi években is adott ki magyar nyelven magyarországi kutatóhelyek jegyzékét tartalmazó kiadványokat, és itt működik a magyar kutatás-jelentések adatbázisa, az Országos Kutatásnyilvántartás (OKNY) is. A kutatókat különösen súlyosan érintő jelenlegi nehéz gazdasági helyzetben azonban mindenképp célszerű a Magyarországon folyó K+F és a hasznosítható kutatói kapacitás ismertté tétele külföldön is. Ennek egyik módja egy széles körben hozzáférhető, a bemutatáshoz és kapcsolatfelvételhez szükséges adatokat egyaránt tartalmazó kézikönyv megjelenítése. Ezért fogadtuk lelkesen a stuttgarti Dr. Josef Raabe Kiadó ajánlatát, hogy készülő kiadványukhoz, az EUROMECUM-kézikönyvhöz mi gyűjtsük össze a magyar adatokat.

A Klett Kiadói Csoporthoz tartozó Dr. Josef Raabe Kiadó neve és kiadványai nem ismeretlenek az európai (és nem csak az európai) kutatói közösség előtt. Sikeres, az immár kilencedik kiadásban megjelent VADEMECUM Német Felsőoktatási és Kutatóhelyek – kézikönyve, amely a korábbi NSZK-beli nevezett intézményekről adott részletes áttekintést. Ennek mintájára, felismerve az egymás megismerésére irányuló törekvéseket, határozta el a kiadó, hogy néhány év alatt világszerte hozzáférhetővé teszi 27 európai ország ilyen tárgyú adatait is, amit aztán a későbbiekben a FIZ Karlsruhe adatbázis-készítő és szolgáltatóközponttal közösen az STN Internationalon keresztül adatbázisként is forgalmazhatnának.

Az EUROMECUM Felsőoktatási és Kutatóintézetek című, jelenleg már háromkötetes (több ezer oldalas) kiadvány útmutatóul szolgál az európai tudomány

világában való eligazodáshoz, segítve a tudományos kutatással és fejlesztéssel foglalkozó hazai és külföldi vállalatokat és más intézményeket tervezett együttműködéseikhez a megfelelő partnerek gyorsabb megtalálásában.

Az Európán belüli közreműködés még inkább előtérbe kerül az Európai Közösség (EK) és az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) közötti, az Európai Gazdasági Térségről (EEA) folytatott tárgyalások sikeres befejezésével.

Ilyen előzmények után az EUROMECUM először 1991 első felében látott napvilágot, még meglehetősen hiányos állapotban, mindössze néhány ország felsőoktatási intézményeit bemutatva. A kiadvány cserelapos kivitelben készült, ami a kezdeti folyamatos, országok szerinti bővítéseket, illetve a későbbi aktualizálást egyszerűbbé teszi. Évente átlagosan 3–4 alkalommal jelennek meg a kiegészítést és változást tartalmazó pótlapok. A megrendelő egyúttal automatikusan a későbbi kiegészítések előfizetőjévé is válik, így mindig a legfrissebb adatokhoz jut hozzá.

A magyar felsőoktatási intézményekről, az egyetemeken, főiskolákon, kutatóintézetekben, iparvállalatoknál és más gazdálkodó szervezeteknél folyó kutatásokról 1991 tavaszán kezdtük meg az adatgyűjtést. Először – a kiadvány tagolásának megfelelően – az egyetemek, majd 1991 őszétől a kutatóhelyek adatait gyűjtöttük össze.

Az EUROMECUM magyar fejezettel bővített kötetei 1992 júniusában jelentek meg, amelyhez a végleges, a válaszadók által korrigált anyagot 1991 novembere és 1992 februárja között állítottuk össze. Jelenleg már az adatállomány első frissítése folyik, mivel a kutatóhelyi adatokból felépített adatbázis aktualizálását évente tervezzük.

Milyen volt az adatgyűjtés a számok tükrében? A magyar felsőoktatási anyag összesen 31 egyetem, illetve egyetemi funkciót betöltő főiskola, akadémia adataiból épül fel. Egy-egy felsőoktatási intézményre vonatkozóan tartalmazza azok szervezeti felépítését (kar, tanszék, intézet, egyetemi klinika, gyűjtemény stb.), a szervezeti egységek megnevezését angol és magyar (a többi országok esetében pedig mindig az adott nemzeti) nyelven, postai címét, telefon-, telefax-, telexszámát, továbbá vezetőik nevét, beosztását, tudományos fokozatát.

A kutatóhelyi adatok összegyűjtése már bonyolultabb feladatnak bizonyult, hiszen célunk a konkrét kutatásokat végző tanszékek, csoportok, teamek és más egységek minél pontosabb és részletekre kiterjedő adatainak beszerzése. Az egyetemi kutatóhelyek és néhány nagyobb kutatóintézet esetében nem is volt probléma, gond inkább a gazdálkodó (ipari és mezőgazdasági) szervezetek, és különösen a közelmúltban létrejött kisvállalatok kutatási-fejlesztési tevékenységének felderítésénél adódott. Mintegy 4200 címre küldtük ki kétnyelvű, a német kiadóval közösen összeállított kérdőíveinket, felhasználva a KSH kiadványait, az OKNY adatbázist, vala-

Sorszám	:0695
Key	:F3985027
Classif	:B 260
Inst1	:Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóközpont (VITUKI)
Inst2	:Water Resources Research Centre (VITUKI)
Div1	:Vízminőségvédelmi Intézet
Div2	:Institute of Water Pollution Control
SDiv1	:Ipari Vízminőséggazdálkodási Önálló Csoport
SDiv2	:Group for Industrial Water Quality Management
Str	:Kvassay Jenő út 1.; Pf. 27.
Ort	:H – 1095 Budapest; H – 1453 Budapest
Tel	:(36-1) 133-6140; (36-1) 133-6140
Telefax	:(36-1) 134-1514
Telex	:224959 vituk h
Inst-Own	:Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium (Ministry of Transport, Communication and Water Management)
Di-FNam, Di-Tit, Di-INam, DI-SNam, Di-Bem:	Tóth Andrásné Önálló csoportvezető
Re-FNam, Re-Tit, Re-INam, Re-SNam, Re-Bem:	Tóth Andrásné Önálló csoportvezető, Tudományos főmunkatárs Waste water treatment, industrial water management, studies on industrial waste disposal.
	Krause Attila Tudományos főmunkatárs Special handling of cooling water, magnetic handling of water.
KeyWords1	:ipari-vízgazdálkodási-rendszer környezetvédelem
KeyWords2	:industrial-water-management-system environmental-protection
Staff-A	:4/3
Resrch-H	:Üzemi vízgazdálkodási rendszerek felülvizsgálata, üzemvitel-optimalizálás, hűtővíz kezelése. Kompresszortelepeken hulladékhő-hasznosítás. Ipari tevékenységekből származó hulladékszennyezések feltárása és mérése (kémiai). Hulladéklerakó helyek in-situ szigetelésének alapozó kutatása. Szálszűrők alkalmazástechnikai vizsgálata.
Resrch-E	:Investigation of industrial water management system, optimization of operation, handling of cooling waters. Utilization of waste-heat in compressor plants. Exploration and chemistry of polluted industrial wastes. Basic research of in situ isolation in wasteland fill plants. Investigation in applying textil-fibre filters.
Service1	:üzemi vízrendszerek vízminőségi szabályozása, szervizelése
Service2	:service and control of industrial water systems

1. ábra Egy mintarekord képe

mint más cégadatbázisokat. Ebből mintegy 5%-ot kaptunk vissza felbontatlanul a címváltozások miatt, és a megkérdezettek kb. 2%-a közölte, hogy egyáltalán nem, illetve már nem végeznek kutatásokat. Természetesen – az adatszolgáltatás önkéntes volta miatt – sokan egyáltalán nem válaszoltak. Összesség-

gében mintegy 1500 kitöltött kérdőív számítógépen rögzített adatait adtuk át a Raabe Kiadónak, amely alapul szolgált az EUROMECUM magyar kutatói fejezetéhez, valamint az OMIKK KUFINT adatbázisához (Magyar Kutatási és Fejlesztési Intézmények adatbázisa).

Az EUROMECUM magyar (és még néhány más országra vonatkozó) fejezetét a felsőoktatás és kutatás történelmi hátterének, szervezeti rendszerének, intézményeinek, finanszírozási módjának, követelményrendszerének, tudománypolitikai aspektusainak bemutatása előzi meg, mintegy bevezető tájékoztatást adva az érdeklődőknek a tényadatok ismertetése előtt.

A KUFINT adatbázis a CDS/ISIS adatbázis-kezelő program felhasználásával készült, amely kiválóan alkalmas szöveges jellegű információk tárolására, és sok szempontú visszakeresésére. Hasonlóan az EUROMECUM-kiadványhoz, az adatbázis is tartalmazza a kutatási egység és a kutatók azonosításához szükséges legfontosabb adatokat. Az egyes rekordokban szerepel a gazdasági egység megnevezése, címe (telefon-, fax- és telekszám), valamint lehetőség van egy maximálisan négyfokozatú hierarchia keretében a gazdasági szervezet felépítését egészen a kutatói egységig lebontva szemléltetni. Az adatbázis rekordjai tartalmazzák továbbá az adott kutatási egység vezetőjét és összes kutatóját (nevük, beosztásuk, tudományos fokozatuk, és esetenként kutatási területük megadásával). Szerepel a kutatási egység vizsgálódási területének, projektjeinek többé-kevésbé részletes ismertetése is, valamint az általuk

felajánlott szolgáltatások, együttműködési lehetőségek felsorolása. Gyakran tartalmazzák a rekordok a gazdasági egység tulajdonában lévő speciális berendezések (elektronmikroszkóp, számítógépes tomográf, gázkromatográf stb.) felsorolását, valamint az intézmény által kiadott periodikákat, ahol a kutatók publikálnak. Az adatbázis használatát segítik a rekordok kutatási területek szerinti osztályozása, valamint a kutatási tevékenységeket összefoglaló kulcsszavak. Az adatbázis kétnyelvű, a szöveges mezők tartalma magyar és angol nyelven is megjelenik.

Az adatbázisban lehet keresni tezaurusz szerint, valamint szabadtagyszavasan. Lehetőség van az összes lényeges adat szerinti keresésre, az alábbi mezők tartalmára (mind angol, mind magyar nyelven):

- ▶ a kutatási egység osztályozására;
- ▶ a gazdasági szervezetre, annak alegységeire;
- ▶ a kulcsszavakra;
- ▶ a kutatási témára, területre;
- ▶ a szolgáltatásokra.

A rekordok felépítését egy mintarekordnak az 1. ábrán látható kinyomtatott képe mutatja.

Fontosnak tartjuk az adatbázis évenkénti karbantartását és lehetőség szerinti bővítését.

Az EUROMECUM-kiadvány legfrissebb bővítésével együtt megrendelhető az OMIKK értékesítési osztályán. A KUFINT adatbázisból az online adatszolgáltatás az Információs Infrastruktúra Fejlesztési (IIF) hálózaton (X.25 csomagkapcsolt hálózaton) keresztül történik.

Beérkezett: 1993. II. 1-jén.

SCHMIDT PERIODICALS GMBH

Antiquariat / Reprints

Folyóiratok, sorozatok, bibliográfiák korábbi évfolyamai állnak az Önök szakembereinek a rendelkezésére

- valamennyi szakterületen és nyelven
- teljes sorozatok és egyes kötetek
- nagy aktívár raktár
- másodpéldányok vétele és cseréje
- az egész világra kiterjedő kutatószolgálat
- utánnyomások

SCHMIDT PERIODICALS GMBH
Ortsteil Dettendorf
D 83075 Bad Feilnbach BRD